

NAGY ANITA*

Az általános kegyelmi eljárás egy kutatás tükrében

I. Történeti bevezető

A kegyelem nem egy új keletű dolog, hiszen keresztény uralkodók hatalmukat a Mindenhatótól eredeztetve törvényeikben végig éltek az „Isten kegyelméből” szófordulattal.¹ A XII. század végéről származó *Halotti beszéd és könyörgés*ben, ami legrégebbi összefüggő szövegemlékünk, a *kegyelem* szó háromszor fordul elő. Legelőször magyar nyelven, betűhűen a következőt olvashatjuk: „Wimagguc urome iften *kegilmet* ez lelic ert,”² azaz „Imádjuk Urunk Isten kegyelmét e lélekért.”³ Az *Ómagyar Mária-siralom* – az 1300 körül keletkezett, első fennmaradt magyar nyelvű vers – utolsó versszakában pedig kétszer találkozzunk a *kegyelem* kifejezéssel: „*Keguggethuk* fyomnok ne leg *kegulm* mogomnok,”⁴ vagyis „Kegyelmezzetek fiainak, nem kell kegyelem magamnak.”⁵

Keletkezési idejüknél fogva legjelentősebb irodalmi szövegeink egyházi témájú alkotások, így a *kegyelem* első szövegemlékeinkben nem büntetőjogi vonatkozásban jelenik meg, hanem elsődlegesen vallási értelemben beszélhetünk róluk.

Államalapításunk idején a Magyar Királyság uralkodójának jogosítványait két részre oszthatjuk: személyes és uralmi felségjogokra, s ez utóbbiak között találjuk a kegyelmezési jogot, melynek keretében a király kiszabott büntetéseket engedhetett el vagy korlátlanul mérsékelhette azokat.⁶

Werbőczy István Tripartituma is szól a királyi kegyelemről. Elsősorban arról a kérdéstről értekezik, hogy ha a jószágvesztésre ítélt királyi kegyelemben részesül, hogyan kell rendezni a leszármazottak örökösödését.

Az 1795-ös első magyar büntetőkódex-tervezet megalkotásánál merült fel először annak a lehetősége, hogy az uralkodó kegyelmezési jogát szűkítsék. A király egyéni ke-

* egyetemi docens, Miskolci Egyetem

¹ *Corpus Juris Hungarici: Magyar Törvénytár 1000–1526. évi törvénycikkek*. Franklin-Társulat, Budapest, 1899. 131, 167, 231, 339. pp.

² MOLNÁR JÓZSEF – SIMON GYÖRGYI: *Magyar nyelvemlékek*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1980. 27. p.

³ TARNAI ANDOR (főszerk.) – MADAS EDIT (szerk.): *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez. Középkor (1000–1530)*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1992, 318. p.

⁴ MOLNÁR – SIMON 1980, 43. p.

⁵ HADHÁZI DÁVID: *A köztársasági elnöki kegyelem*. ODTK-dolgozat. Kézirat. Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 2015.

⁶ MEZEY BARNA (szerk.): *Magyar alkotmánytörténet*. Osiris Kiadó, Budapest, 2003. 94–95. pp.

gyelmét a XVIII. szakaszban, „*A megkegyelmezésről*” címszó alatt, három paragrafusban szabályozta a tervezet. Az 1. § adta meg a kegyelmezési jog fogalmát: „*A kegyelmezés joga a királyi felségnek a törvények által biztosított azon hatalma, hogy a bűnösökre bírói ítélettel kiszabott, törvényben előirt büntetéseket elengedheti vagy enyhítheti.*”⁷ Később az 1843-as büntetőjogi javaslat a 105–107. §-aiban emlékezett meg a kegyelemről: a kegyelmezés jogát fenntartotta a királynak, de azt a végrehajtási kegyelemre korlátozta. A 106. § értelmében az eljárási kegyelem általában nem illette meg az uralkodót, csak olyan büntettek esetében, amelyek a király személye ellen irányultak.⁸

A szabadságharc idején az 1848. évi III. törvénycikk,⁹ mely a „*Független magyar felelős ministerium alakításáról*” rendelkezett, létrehozta a minisztériumon belül az *Igazságszolgáltatás és kegyelem osztályát*.¹⁰

Később a magyar Országgyűlés 1849. április 14-én fogadta el a Függetlenségi Nyilatkozatot, mely kimondta a Habsburg-ház trónfosztását, és felállította a kormányzó-elnöki tisztséget, amit Kossuth Lajos kapott meg. Kossuthot a kegyelmezési jog nem illette meg, helyette a bíróságok döntéseit a *kegyelmi szék* vizsgálhatta felül, ennek ítéleteit írta alá a kormányzó-elnök.¹¹

A Csemegi-kódex¹² első részének IX. fejezete „*A bűnvádi eljárás megindítását és a büntetés végrehajtását kizáró okok*” cím alatt tárgyalta az egyéni kegyelmet. Az eljárási kegyelemmel kapcsolatban a törvénycikk úgy fogalmaz: „*Kizárja a bűnvádi eljárást: 1. A bűnös halála; 2. a királyi kegyelem; 3. az elévülés.*”¹³ A Csemegi-kódex a kegyelmezési jog teljes terjedelmében való biztosítása mellett emelt szót, s kifejezte, hogy a királyi kegyelmezési jog régebb óta megtalálható a magyar jogrendben és gyakorlatban, minthogy a jogtudomány a kegyelmet két részre osztotta volna: eljárási és végrehajtási kegyelemre, így nyilvánvaló, hogy a magyar királyokat mindkettőre kiterjesztett felségjog illeti meg.

Hazánk első büntetőeljárás törvénye, a „*Bűnvádi perrendtartásról*” szóló 1896. évi XXXIII. törvénycikk¹⁴ (továbbiakban: Bp.) nem rendelkezett külön cím alatt a kegyelmi eljárásról, de említi a kegyelmet a vádemelés, a főtárgyalás, a halálbüntetés végrehajtása és a szabadságvesztés-büntetés végrehajtása körében. Ha az esküdtbíróóság bírói tanácsa halálbüntetést szabott ki, egyfelől a tanács elnöke kérdést intézett az elítélthez, hogy „*kíván-e kegyelemért folyamodni,*” másfelől viszont minden esetben az ügy iratait és a kegyelmi kérvényt is (ha benyújtottak ilyet) fel kellett terjeszteni a Királyi Kúriához, hogy a bíróság indokolással ellátott véleményt nyilváníthasson arról: „*kegyelemre méltónak tartja-e*” az elítéltet. A Bp. egyedül a halálbüntetés esetében ismerte a hivatalból

⁷ HAJDU LAJOS: *Az első (1795-ös) magyar büntetőkódex-tervezet*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1971, 444. Idézi HADHÁZI 2015, 12. p.

⁸ FAYER LÁSZLÓ: *Az 1843-iki büntetőjogi javaslatok anyaggyűjteménye. I. kötet*. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1896. II. rész, 35. p.

⁹ *Corpus Juris Hungarici: Magyar Törvénytár 1836–1868. évi törvénycikkek*. Franklin-Társulat, Budapest, 1899. 219–221. pp.

¹⁰ 1848. évi III. tc. 14. § f) pont.

¹¹ MEZEY 2003, 375. p.

¹² 1878. évi V. törvénycikk, a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről.

¹³ 1878. évi V. tc. 105. §.

¹⁴ *Corpus Juris Hungarici: Magyar Törvénytár 1896. évi törvénycikkek*. Franklin-Társulat, Budapest, 1897. 189, 213, 249, 250, 253. pp.

induló kegyelmi eljárást, és ez egyben kötelező eljárás is volt.¹⁵ A Kúria elnöke a kegyelem kérdésében tartott ülés iratait az igazságügyi miniszternek küldte meg, aki a bíróság állásfoglalásától függetlenül felterjesztette azokat a királyhoz.

Itt kell megemlíteni, hogy a Bp. életbelépése előtt a Kúria „kebelében” működő ún. *kegyelmi tanács* vizsgálta a halálraítéltek kegyelmi kérvényeit, és döntött afelől, hogy kegyelemre ajánlja-e a kérelmezőket. A kegyelmi tanács véleményét az ügy összes iratával együtt az igazságügyi miniszterhez terjesztette fel, a miniszter pedig a királynak tett előterjesztést.

A Tanácsköztársaság idején a Szövetséges Tanácsok Országos Gyűlése 1919 júniusában alkotta meg a Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság alkotmányát, melyben *A tanács hatalom központi szervezete* cím alatt, a 16. §-ban nevezte meg hatásköreit, köztük „*az általános vagy részleges amnesztia*” jogát.¹⁶ Államfő hiányában a Tanácsköztársaság idején egyéni kegyelmezési jogról nem beszélhetünk.

A Tanácsköztársaság bukását követően az alkotmányos rendet az 1920. évi I. törvény cikk állította helyre, mely jogszabály a kormányzói jogkörökről is szólt. *Az alkotmányosság helyreállításáról és az állami főhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről* szóló jogszabályban biztosította a Nemzetgyűlés a király jogosítványait az államfőnek, bizonyos korlátozásokkal: kegyelmet nem adhatott – ezt csak a Nemzetgyűlés tehetette meg törvény útján.¹⁷

1920. március 1-jén választotta meg a Nemzetgyűlés Horthy Miklóst államfőnek. Jogosítványai bővítésére többször is sor került. Az államfő az általános kegyelmezés lehetőségét kapta meg, jogköre annyiban volt korlátozva, hogy miniszternek és az állami számvevőszék elnökének hivatalukkal összefüggésben elkövetett bűncselekmények miatt megállapított felelősségük tekintetében kegyelmet a kormányzó nem, csak törvény adhatott.¹⁸

A kegyelem harmadik típusa, a kegyelmi mentesítés 1940-ben jelent meg először a magyar büntetőjogban. Az 1940. évi XXXVII. törvény cikk szerint a kormányzó „kegyelmi elhatározással” mentesítheti az elítéltet a hátrányos jogkövetkezmények alól. Kiemelendő, hogy a kormányzót a törvényben meghatározott korlátok nem kötötték, jogát szabadon gyakorolhatta, viszont figyelembe kellett vennie bizonyos szempontokat, úgymint a tisztességes életmódot, a bűncselekmény jóvátételét, vagy a mentesítésre érdemesnek bizonyulást.¹⁹

Szálasi Ferenc hatalomra kerülését követően, mivel az állam- és kormányfői pozíció a *nemzetvezető* személyében egyesült, Szálasi a kormányzó jogkörét is megkapta, s ezáltal kezébe került a kegyelmezési jog gyakorolása is.²⁰

A második világháború után az 1945. évi III. törvény rendelkezett a Nemzeti Főtanácsról, ami ideiglenesen gyakorolhatta az államfői jogokat,²¹ s amelyet eredetileg ke-

¹⁵ 1896. évi XXXIII. tc. 497–498. §.

¹⁶ *A Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság alkotmánya – A Forradalmi Kormányzótanács és a népbiztoságok rendeletei 1919 június 10 – június 30.* In: Pongrácz Jenő (szerk.): *Tanácsköztársasági Törvénytár, V. füzet.* Szocialista-Kommunista Munkások Magyarországi Pártja, Budapest, 1919. 10. p. Idézi HADHÁZI 2015, 17. p.

¹⁷ 1920. évi I. tc. 13. §.

¹⁸ 1920. évi XVII. tc. 3. §.

¹⁹ 1940. évi XXXVII. tc. 18. §.

²⁰ MEZEY 2003, 457–459. p.

²¹ 1945. évi III. tv. 2. § (1) bek.

gyelmezési tanács elnevezéssel kívántak felállítani. A háromtagú testület – egyéb jogai mellett – az elítélteket részesíthette kegyelemben.²² A törvény szövegezéséből kitűnik, hogy a Nemzeti Főtanácsot az eljárási kegyelem nem illette meg, csak elítélteken gyakorolhatta jogkörét. Általános kegyelmet pedig csak az Ideiglenes Nemzetgyűlés adhatott.

1946-ban a *Magyarország államformájáról* szóló törvény tartalmazta a köztársasági elnök jogköreit. E jogszabály szerint „a köztársasági elnököt megilleti az államfő (eljárásra és végrehajtásra is vonatkozó) kegyelmezési joga,” amnesztiát továbbra is a Nemzetgyűlés adhat.²³ A korszak közkegyelmi törvénye az 1948. évi VI. törvény volt, mely a köztársaság megalapításának második, és az 1848-49-es forradalom és szabadságharc századik évfordulójának emlékére született. Ebben „a közvetlen rendelkezés helyett” a törvényhozás a köztársasági elnököt hatalmazta fel arra, hogy „a közkegyelem terjedelmének és egyéb részletes előfeltételeinek megállapítása tárgyában a szükséges intézkedéseket megtegye.”²⁴

Az 1949. évi XX. törvény, a *Magyar Népköztársaság Alkotmánya* véglegesítette az egykamarás Országgyűlést, a köztársasági elnöki tisztség helyébe a huszonegy tagú Népköztársaság Elnöki Tanácsát (továbbiakban: NET) mint kollektív államfőt helyezte. Az Országgyűlést mint a „legfelsőbb államhatalmi szerv”-et a közkegyelem gyakorlásának joga illette meg.²⁵

Az 1972. évi alkotmánymódosítás a parlament közkegyelem gyakorlásához való jogát megszüntette, és azt a NET kezébe helyezte, amely innentől kezdve az egyéni és a közkegyelmezés jogával is élhetett, ezzel szentesítve azt a gyakorlatot, hogy az Országgyűlés helyett a NET adott közkegyelmet.²⁶

Az 1950. évi II. törvény a büntető törvénykönyv általános részében már nem a bűnvádi eljárást kizáró okokról beszélt, hanem a büntethetőség körében tárgyalta az azt megszüntető okokat, úgymint az elkövető halálát, az elévülést és a kegyelmet.²⁷

Az 1961. évi V. törvény, azaz a szocialista Btk. a büntethetőséget megszüntető okok körét a korábbiakhoz képest bővítette, felvéve „a törvényben meghatározott egyéb ok” esetét. A törvény újra megemlékezett a büntetés végrehajtását kizáró okokról, említve a kegyelmet.²⁸

Az 1978. évi IV. törvény (1978-as Btk.) 66. §-a „A büntetés végrehajtását kizáró okok” között ismét tárgyalja a kegyelmet.²⁹

Az *Alkotmány módosításáról* szóló 1989. évi XXXI. törvény a NET helyébe a köztársasági elnök tisztségét rendelte, aki a 30/A. § (1) bekezdésének k) pontja alapján „gyakorolja az egyéni kegyelmezés jogát.” Az Országgyűlés ekkor kapta vissza a közkegyelmezési jogot, ezzel újra különvált az egyéni és a közkegyelem.³⁰

²² 1945. évi III. tv. 3. § (1) bek. 9. pont.

²³ 1946. évi I. tv. 12. § (1) bek.

²⁴ 1948. évi VI. tv. 1. § (2) bek.

²⁵ 1949. évi XX. tv. 10. § (1) bek., (3) bek. h) pont.

²⁶ 1972. évi I. tv. 30. § (1) bek. j) pont.

²⁷ 1950. évi II. tv. 24. §.

²⁸ 1961. évi V. tv. 30. § c), 57. § c), 79. § c) pontok.

²⁹ 1978. évi IV. tv. 66. § c) pont.

³⁰ 1989. évi XXXI. tv. 19. § (3) bek. m) pont.

Az elméleti bevezetést követően két neves jogtudós, *Angyal Pál* és *Cesare Beccaria* gondolatait idézném.

Angyal Pál „*A magyar büntetőjog tankönyve*” címen megjelent munkájában kiáll a büntetőjogi kegyelem mellett, annak helyessége, megalapozottsága alátámasztására az igazságosság, a méltányosság, a célszerűség és a jóság eszméit felhozva. A kegyelemben az igazságosság úgy jelenik meg, mint a jog kijavítója; a célszerűség akkor fedezhető fel, „amikor az igazságszolgáltatás érdeke szembe kerül az általános állami érdekel.” Méltányosságban értékelendő például a „kitűnő magaviselet.” A kegyelem negyedik meghatározó eleme a jóság, mely országos ünnepek, örvendetes események alkalmával kerül előtérbe: ezek az alkalmak a „megbocsátásra hangolnak.”³¹ *Angyal* szerint a kegyelem nem más, mint a törvény felfüggesztése. Művében rögzíti: a kegyelem „lemondás a büntetőigényről.”³²

Cesare Beccaria a „*Büntett és büntetés*” című művében a büntetések bizonyosságával és a kegyelmezéssel kapcsolatban fejti ki nézeteit: „A bűnözésnek legerősebb fékje nem a büntetések kegyetlensége, hanem azok elmaradhatatlansága.” A szerző szerint a törvényhozónak kell enyhébb jogi normákat alkotnia, és mivel a bírónak szorosan kell ragaszkodnia a törvényben foglaltakhoz, azoktól el nem térhet, ezért az enyhébb büntetéseket, az „irgalmasságot” maguknak jogszabályoknak kell biztosítaniuk.³³ Ha ez megvalósul, és „a büntetések enyhébbekké válnak, (akkor) a kegyelmezés és a megbocsátás is egyre szükségtelenebbekké lesznek” – vonja le a következtetést *Beccaria*.³⁴

II. Általánosságban a kegyelmi eljárásról

Az egyéni kegyelmezés jogát az Alaptörvény 9. cikk (4) bekezdés g) pontja értelmében a köztársasági elnök gyakorolja, ugyanakkor az egyéni kegyelmezési eljárást meg kell különböztetni a közkegyelemtől (amnesztiától), mely az Országgyűlés hatásköre.³⁵

A büntetőeljárás szakaszaira tekintettel a kegyelem három típusát különböztetjük meg: az eljárási, a végrehajtási, illetve a büntetett előlélethez fűződő hátrányok alóli mentesítést eredményező kegyelmet.³⁶ Továbbiakban kizárólag a végrehajtási kegyellel foglalkozunk.³⁷

³¹ ANGYAL PÁL: *A magyar büntetőjog tankönyve. II. kötet.* 9. kiadás. Stachora Károly Nyomda, Budapest, 1943. 74–75. pp.

³² ANGYAL 1943, 74. p.

³³ BECCARIA, CESARE: *Büntett és büntetés.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967. 99–100. pp.

³⁴ BECCARIA 1967, 99. p.

³⁵ [http://www.keh.hu/kegyelmi_ugyek/1512-Kegyelmi_ugyek&pnr=1\(megtekintés időpontja: 2015. 12. 01.\)](http://www.keh.hu/kegyelmi_ugyek/1512-Kegyelmi_ugyek&pnr=1(megtekintés%20időpontja:2015.12.01.))

³⁶ FARKAS ÁKOS – RÓTH ERIKA: *A büntetőeljárás.* Complex Kiadó, Budapest, 2012. 488. p.

³⁷ Lásd részletesebben: NAGY ANITA: *Szabadulás a büntetés-végrehajtási intézetből.* Bíbor Kiadó, Miskolc, 2016. 1. fejezet; NAGY ANITA: *Büntetés-végrehajtási jog európai kitekintéssel.* Bíbor Kiadó, Miskolc, 2017.; NAGY ANITA: *Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés és a kötelező kegyelmi eljárás.* *Ügyészek Lapja* 2015/5, 5-13. p.; NAGY ANITA: *A kegyelmi eljárás és a szabadságvesztés felbeszakítása.* *Miskolci Jogi Szemle* 2015/2.; NAGY ANITA: *Release from prison in Hungary and the European Court of Human Rights.* *Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik* 2016/3, 199–206.pp.

A kegyelmi eljárásban kiemelt szerep jut az igazságügyért felelős miniszternek, aki-nek feladata a kegyelmi ügyek tekintetében kettős:

1. egyrészt az előkészítés, amelyet a „Kegyelmi Főosztály” útján gyakorol,
2. másrészt ellenjegyzí a Kóztársasági Elnök kegyelmi döntését.

A büntetés végrehajtása iránti kegyelemre csak törvényben meghatározott büntetések, valamint intézkedések esetében van lehetőség. Ezek csoportjai:

- a még végre nem hajtott büntetés (szabadságvesztés, elzárás, közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kiltiltás, sportrendezvények látogatásától való eltiltás, kiutasítás) és mellékbüntetés (közügyektől eltiltás);
- a próbára bocsátás;
- a jóvátételi munka;
- a javítóintézeti nevelés.

A kegyelmi kérelem a felsorolt büntetések, intézkedések elengedésére vagy mérséklésére is vonatkozhat.

A kegyelmi eljárás megindulását tekintve történhet hivatalból vagy kérelemre, amennyiben hivatalból indul meg, akkor be kell szerezni az elítelt nyilatkozatát. Az eljárást az elítelt, a védő, a fiatalokorú törvényes képviselője, valamint az elítelt hozzátartozója nyújthatja be.

A kegyelmi eljárás lefolytatását értelemszerűen kizárja az elítelt halála, illetve ha a büntetőeljárás jogerős lezárulása esetén nem került sor olyan intézkedés vagy büntetés alkalmazására, mely vonatkozásában kegyelmi kérelem benyújtható, valamint ha a büntetés vagy intézkedés végrehajtását kizáró ok fennállását állapították meg.³⁸

Ami a kegyelmi eljárás menetét érinti, kegyelmi kérelmet mindig az első fokon eljáró bíróságnál kell benyújtani. Ezt követően a bíróság beszerzi azokat az iratokat, amelyek a kegyelmi eljárás érdemi elbírálásához szükségesek, így például a pártfogó felügyelői véleményt, a környezettanulmányt, a rendőri jelentést, a büntetés-végrehajtási intézet értékelő véleményét, a gazdasági hivatal igazolását a pénzbüntetésből fennálló tartozásról. A kegyelmi kérelmet, a büntetőügy résziratait – különösen a vádiratot; a büntetést kiszabó határozatot,³⁹ az intézkedést alkalmazó határozatot; a részletfizetésre, halasztásra és félbeszakításra vonatkozó határozatot; a szabadságvesztésre vagy közérdekű munkára átváltoztató határozatot; a fogamatba vételről és szabadításról szóló értesítést; a rendelkezésre álló orvosi iratokat és orvos szakértői véleményt –, valamint a további beszerzett adatokat, iratokat, nyilatkozatokat azok beérkezését követően a 11/2014. IM rendelet 34. melléklete szerinti, kitöltött kegyelmi felterjesztőlappal soron kívül, de legkésőbb harminc napon belül felterjeszti az igazságügyért felelős miniszterhez,⁴⁰ aki javaslatával továbbítja a kérelmet a köztársasági elnökhöz.

³⁸ *Tájékoztató az általános kegyelmi eljárásról.*

³⁹ Felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtásának elrendelése esetén a bíróság a már említett iratokon felül a szabadságvesztést kiszabó és annak végrehajtását elrendelő ügödöntő határozatokat is köteles felterjeszteni (2013. évi CCXL. törvény 45. §).

⁴⁰ 11/2014. (XII. 13.) IM rendelet 123. §.

III. Az általános kegyelmi eljárás során hozott határozatok

A következőkben arra keresem a választ, hogy azokban az esetekben, amikor a kegyelmi kérelem pozitívan kerül elbírálására, milyen határozati formák szülehetnek.

A köztársasági elnök a határozatát mindig az Alaptörvény 9. § (4) bekezdés g) pontja alapján hozza meg, az igazságügyért felelős miniszter előterjesztése alapján. A köztársasági elnök az iratok alapján dönt, személyes meghallgatásra nem kerül sor.⁴¹ A határozatot nem kell kihirdetni a Magyar Közlönyben, az „a kegyelmi elhatározás napján válik érvényessé.”⁴²

A köztársasági elnök döntésének jellemzői röviden az alábbiak szerint foglalhatók össze:

- A köztársasági elnök mindig méltányossági jogkörben dönt.
- A határozat meghozatala során indokolási kötelezettség nem terheli.⁴³
- A felterjesztett miniszteri előterjesztés nem köti.
- A köztársasági elnök határozata a kegyelmi elhatározás napjával hatályos, de a miniszter ellenjegyzése szükséges a határozat érvényességéhez.

Joggal vetődhet fel a kérdés, hogy miért is van szükség ellenjegyzésre? A válasz erre az, hogy miután az államfőt politikai felelősség nem terheli, az igazságügyért felelős miniszter ellenjegyzése szükséges a döntés érvényességéhez.

A kegyelmi határozat ellenjegyzését követően az ügyben első fokon eljáró bíróság kézbesíti az elítéltnél és a kérelmezőnél a kegyelmi döntést.

Amennyiben az elítélt a szabadságvesztését vagy a javítóintézeti nevelését tölti, részére a kegyelmi döntésről szóló határozatot a miniszter közvetlenül a büntetés-végrehajtási intézet vagy a javítóintézet útján kézbesíti, és értesíti az első fokon eljáró bíróságot.

Ha az elítélt szabadságvesztés-büntetésének végrehajtását a kegyelmi döntés meghozataláig elhalasztották vagy félbeszakították, a kegyelmi döntésről szóló határozatot a miniszter a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának (továbbiakban: BVOP) is megküldi.

A köztársasági elnök határozatával szemben jogorvoslatnak, felülvizsgálatnak nincs helye, de a kérelmezőnek lehetősége van újabb kegyelmi kérelem benyújtására a fentiekben meghatározottak szerint.

IV. Empirikus kutatás

Az általános kegyelmi eljárás bemutatását empirikus kutatásom eredményeivel zárom, amelyet az Igazságügyi Minisztérium engedélyezett részemre.⁴⁴

⁴¹ Köztársasági Elnöki Hivatal: *Kegyelmi ügyek*. 2.

⁴² Igazságügyi Információk: *Kegyelmi ügyek* – Kutatási engedély száma: Igazságügyi Minisztérium Kegyelemi Főosztály, XX-KEGY/44/1/2015, 2015. január 6.

⁴³ *Harakchiev and Tolumov v. Bulgaria*, (Application No. 15018/11; 61199/12 judgment of 8 July ECHR 2014). A kegyelmezési gyakorlat és a döntések indokainak megismerhetősége – mint az elítélt reszocializációjának fontos mozgatórugója – különös hangsúlyt kap a strasbourgi követelmények között.

⁴⁴ Kutatási engedély száma: Igazságügyi Minisztérium Kegyelemi Főosztály, XX-KEGY/44/1/2015, 2015. január 6.

A kutatás során majdnem 70 jogesetet elemeztem az alábbi főbb csoportosítási szempontok szerint:

- az elkövetett bűncselekmény;
- a kiszabott büntetés;
- a kérelem indokolása;
- becsatolt vélemények (pl. pártfogó felügyelet környezettanulmánya, bv. nevelői vélemény);
- javasolták-e a kérelem pozitív elbírálását.

Az alábbiakban példaként felsorolom a feldolgozott jogesetek egy részét.

1. sz. táblázat:

Jogesetek

Bűncselekmény	többrendbeli család büntette
Kiszabott büntetés	3 év 10 hónap börtönben végrehajtandó szabadságvesztés
Kérelem oka	egészségügyi ok: bénulás súlyos baleset miatt
Becsatolt vélemények	– kezelést végző kórház levele: magatartásával megmentette egy ember életét – nevelői vélemény: jutalomban részesült, jó magatartás
Elbírálás eredménye	kérelem teljesítését javasolták
Bűncselekmény	testi sértés büntetvének kísérlete, rongálás vétsége
Kiszabott büntetés	1 év 2 hónap börtönben végrehajtandó szabadságvesztés
Kérelem oka	eltelt idő, megromlott egészségi állapot, rendezett családi körülmények, a kiszabott büntetés aránytalansága
Becsatolt vélemények	orvosi irat: egészségi állapotát igazolja
Elbírálás eredménye	kérelem teljesítését nem javasolták
Bűncselekmény	garázdaság, személyi szabadság megsértésének büntette, testi sértés, zaklatás vétsége
Kiszabott büntetés	1 év 6 hónap fogházban végrehajtandó szabadságvesztés, 2 év közügyektől eltiltás
Kérelem oka	megromlott egészségi állapot, ártatlanság
Becsatolt vélemények	nevelői vélemény: jó magatartás
Elbírálás eredménye	kérelem teljesítését nem javasolták
Bűncselekmény	rablás büntette
Kiszabott büntetés	4 év börtönben végrehajtandó szabadságvesztés, 5 év közügyektől eltiltás
Kérelem oka	tanult az esetből, a szülőknek szüksége van a segítségére
Becsatolt vélemények	nevelői vélemény: jó magatartás
Elbírálás eredménye	kérelem teljesítését nem javasolták
Bűncselekmény	csalás büntette
Kiszabott büntetés	1 év 10 hónap börtönbüntetés, 2 év közügyektől eltiltás, 27 500 Ft vagyonekbezárs
Kérelem oka	bűncselekményt nem követett el, legfeljebb polgári peres úton érvényesíthető követelést eredményezhet cselekménye, egészségügyi okok
Becsatolt vélemények	– csatolt iratok az egészségügyi problémákat igazolják – nevelői vélemény: jutalom 4 alkalommal
Elbírálás eredménye	kérelem teljesítését nem javasolták

Bűncselekmény	csalás büntette
Kiszabott büntetés	1 év – 2 év próbaidőre felfüggesztett – börtönben végrehajtható szabadságvesztés
Kérelem oka	tiszta erkölcsi bizonyítvány munkahely betöltése érdekében
Becsatolt vélemények	csatolt iratok: három alkalommal állt bíróság előtt csalás büntette miatt
Elbírálás eredménye	kérelem teljesítését nem javasolták
Bűncselekmény	jelentős kárt okozó csalás büntette, magánokirat-hamisítás vétsége
Kiszabott büntetés	vádat emeltek, jelenleg egy 5 év 6 hónap összbüntetést tölt fogházfokozatban
Kérelem oka	bűncselekményt nem követett el, fizetési kötelezettségének nem tesz eleget, mert a börtönbüntetését tölti
Becsatolt vélemények	nevelői vélemény: visszaeső, több eljárás van folyamatban vele szemben, jutalom 9 alkalommal
Elbírálás eredménye	kérelem teljesítését nem javasolták méltányolható körülmény hiányában
Bűncselekmény	adócsalás, csődbüntett, számvitel rendje megsértésének büntette,
Kiszabott büntetés	magánokirat-hamisítás vétsége, közokirat-hamisítás büntette
Kérelem oka	vádat emeltek, jelenleg rágalmazás vétsége miatt 8 hónapos börtönbüntetését tölti „A kegyelmi eljárás átfutási idejét szeretné felhasználni arra, hogy az az alatt esetlegesen vádemelésig eljutó további ügyeit a bírói szakban lévő ügghöz lehessen csatolni.”
Becsatolt vélemények	nevelői vélemény: megfelelő magatartás
Elbírálás eredménye	kérelem teljesítését nem javasolták
Bűncselekmény	halált okozó, foglalkozás körében elkövetett gondatlan veszélyeztetés vétsége
Kiszabott büntetés	1 év 10 hónap börtönbüntetés
Kérelem oka	fél a büntetés végrehajtásától és a következményektől, büntetlen előéletű
Becsatolt vélemények	környezetanalízis szerint szerény körülmények között él
Elbírálás eredménye	nem javasoltak pozitív elbírálást
Bűncselekmény	rablás büntette
Kiszabott büntetés	6 év börtönbüntetés
Kérelem oka	– egyik alapítéletben ártatlan
Becsatolt vélemények	– megromlott egészségügyi állapot, pl. végbélrák
Elbírálás eredménye	nevelői vélemény: magatartása javult, krónikus beteg kérelem teljesítését nem javasolták
Bűncselekmény	kisebb értékre elkövetett lopás vétsége
Kiszabott büntetés	200 napi tétel pénzbüntetés, összesen 500 000 Ft, melyet átváltoztattak 200 nap fogházban végrehajtható szabadságvesztésre
Kérelem oka	felesége hajlandó kifizetni a pénzbüntetést
Becsatolt vélemények	nevelői vélemény: jó magatartás, de vannak nehézségek az elítélttel
Elbírálás eredménye	kérelem teljesítését nem javasolták
Bűncselekmény	csalás büntette, közokirattal visszaélés és magánokirat-hamisítás vétsége
Kiszabott büntetés	2 év 3 hónap börtönben végrehajtható szabadságvesztés, 2 év közügyektől eltiltás, 156 640 Ft vagyonekbezárt
Kérelem oka	megbánás, beismerő vallomása, a kárt igyekezett megtéríteni
Becsatolt vélemények	nevelői vélemény: jó magatartás, jutalom 3 alkalommal, fenyítés egyszer
Elbírálás eredménye	kérelem teljesítését nem javasolták

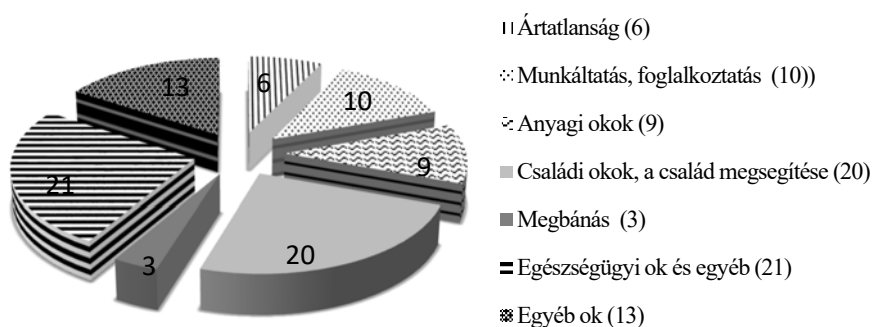
Bűncselekmény	vesztegetés büntette
Kiszabott büntetés	4 év börtönben végrehajtható szabadságvesztés, 200 napi tétel pénzbüntetés (1 000 000 Ft), 1385 euró vagyonekmozgás
Kérelem oka	az ukrán–magyar határon az átlépéskor kérés nélkül adnak borraivalót, de kötelességszegő magatartást nem tanúsítanak a határőrök
Becsatolt vélemények	– környezettanulmány
Elbírálás eredménye	– munkát vállalna, de a bejegyzésmentes erkölcsi bizonyítvány szükséges lenne kérelem teljesítését nem javasolták
Bűncselekmény	zaklatás vétsége
Kiszabott büntetés	40 napi tétel pénzbüntetés (100 000 Ft)
Kérelem oka	rokkantnyugdíjas, cukorbeteg, epilepsziás – a gyógyszereit nem tudná megfizetni
Becsatolt vélemények	környezettanulmány: rendszeres jövedelme van
Elbírálás eredménye	kérelem teljesítését nem javasolták
Bűncselekmény	lopás, kiskorú veszélyeztetésének büntette
Kiszabott büntetés	1 év börtönben végrehajtható szabadságvesztés, 2 év közúti járművezetés-től, 1 év közügyektől eltiltás, összbüntetés tartama: 2 év 2 hónap
Kérelem oka	munkájához jogosítványa szükséges
Becsatolt vélemények	–
Elbírálás eredménye	kérelem teljesítését nem javasolták
Bűncselekmény	lőfegyverrel visszaélés büntette
Kiszabott büntetés	1 év 8 hónap börtönben végrehajtható szabadságvesztés, 10 év a Magyar Köztársaság területéről kiutasítás
Kérelem oka	életkorára és magyarországi büntetlen előéletére hivatkozott
Becsatolt vélemények	orvosi irat: járási nehézségek, bal oldalra kisugárzó ágyéki isiászából eredő betegség
Elbírálás eredménye	kérelem teljesítését nem javasolták
Bűncselekmény	számítástechnikai rendszer és adatok elleni bűncselekmény büntette
Kiszabott büntetés	1 év 10 hónap börtönben végrehajtható szabadságvesztés, 160 napi tétel pénzbüntetés (400 000 Ft), 3 év közügyektől eltiltás
Kérelem oka	– férje, gyermekei körében számos betegség fordul elő, nagymamájáról is gondoskodnia kell
Becsatolt vélemények	– munkáltatója hosszú távon alkalmazná, büntetlen előéletű
Elbírálás eredménye	alátámasztó orvosi iratok, bírósági határozatok, pedagógiai és nevelési vélemények, gyermekek születési anyakönyvi kivonatainak másolata kérelem teljesítését nem javasolták – környezettanulmányok alapján
Bűncselekmény	csalás, közokirat-hamisítás büntette, magánokirat vétsége miatt emeltek vádat
Kiszabott büntetés	összbüntetését tölti: 1 év 5 hónap 7 nap
Kérelem oka	folyamatosan romló egészségi állapot
Becsatolt vélemények	–
Elbírálás eredménye	kérelem teljesítését nem javasolták
Bűncselekmény	lopás büntette
Kiszabott büntetés	6 hónap börtönben végrehajtható szabadságvesztés, 1 év közügyektől eltiltás, korábban kiszabott 8 hónap – 2 év próbaidőre felfüggesztett – börtönbüntetés végrehajtása
Kérelem oka	szegényes anyagi körülmények, a cselekményből származó pénz a gyermeke gyógyszereire és vizsgálatára kellett
Becsatolt vélemények	környezettanulmány: a lakókörnyezetükben rossz véleménnyel vannak a családról, többszöri rendőri intézkedés volt szükséges
Elbírálás eredménye	kérelem teljesítését nem javasolták

Bűncselekmény	80 rendbeli vagyron elleni bűncselekmény
Kiszabott büntetés	összbüntetési ítélet: 5 év 10 hónap fegyházban végrehajtandó szabadságvesztés
Kérelem oka	8 kiskorú gyermekét egyedül kell nevelnie, jelenleg intézeti nevelésben vannak
Becsatolt vélemények	nevelői vélemény: folyamatos kontrollt igényel, többször jutalmazták, kétszer fenytették
Elbírálás eredménye	kérelem teljesítését nem javasolták
Bűncselekmény	kábítószerrel visszaélés büntette
Kiszabott büntetés	6 év fegyházbüntetés, 6 év közügyektől eltiltás, 531 400 Ft vagyonekobzás
Kérelem oka	mentesülni szeretne a büntetett előlélethez fűződő hátrányok alól, eddigi büntetlen előélet
Becsatolt vélemények	nevelői vélemény: jó magatartás, jutalom 3 alkalommal, enyhébb végrehajtási fokozatba került
Elbírálás eredménye	kérelem teljesítését nem javasolták
Bűncselekmény	sikkasztás, számvitel rendjének megsértése büntette;
Kiszabott büntetés	korábbi csalás, hűtlen kezelés büntette, magánokirat-hamisítás vétsége 2 év börtönbüntetés, 4 év közügyektől eltiltás, 3 év (közös képviselői) foglalkozástól eltiltás; korábbi – végrehajtásában 5 év próbaidőre felfüggesztett – 1 év 8 hónap börtönbüntetés
Kérelem oka	időmúlás ténye (25 év), társadalomra veszélyességének csekély foka, megromlott egészségi állapot, a család rossz szociális helyzete
Becsatolt vélemények	nevelői vélemény: jó magatartás, egyszeri jutalmazás
Elbírálás eredménye	kérelem teljesítését nem javasolták
Bűncselekmény	emberkereskedelem büntettének kísérlete, kerítés, személyi szabadság megsértésének büntette
Kiszabott büntetés	6 év fegyházbüntetés, 6 év közügyektől eltiltás, korábban kiszabott 5 hónap – 2 év próbaidőre felfüggesztett – börtönbüntetés
Kérelem oka	– egyedül nevelt két kiskorú gyermeke ellátatlanul maradna, nehéz anyagi körülmények között élnek, – egészségügyi ok: tüdőembólia, rendszeres kezelést igényel
Becsatolt vélemények	orvosi igazolások betegségével kapcsolatban
Elbírálás eredménye	kérelem teljesítését nem javasolták
Bűncselekmény	csalás büntette
Kiszabott büntetés	2 év börtönbüntetés, 2 év közügyektől eltiltás, korábban kiszabott 8 hónap – 2 év próbaidőre felfüggesztett – börtönbüntetés
Kérelem oka	megbánás, bv. intézetben dolgozik, a család nehéz anyagi körülményei
Becsatolt vélemények	– környezettanulmány: lakáskörülményei, terhelt egészségügyi problémái, gyermeke súlyosan beteg
Elbírálás eredménye	– nevelői vélemény: jó magatartás, jutalmazva volt kérelem teljesítését nem javasolták

A következő grafikon számszerűen is bemutatja a kegyelem iránti kérelmek indokainak eloszlását. (Egy kérelemben több indokot is megjelöltek.)

1. sz. ábra

Az előterjesztett kegyelem iránti kérelmek indokai és megoszlásuk

Az „egyéb ok” kategóriában számos indok jelenik meg, ilyen például az ügyek egyesítése, a büntetés végrehajtásától és a következményeitől való félelem, az elítélt életkora, jó magaviselet a büntetés-végrehajtási intézetben, vagy éppenséggel a kiszabott pénzbüntetést az elítélt egyik családtagja hajlandó kifizetni.

Lehetetlen lenne felsorolni a beadott kérelmek összes okát, de a megnevezettek valószínűleg a leggyakoribbak közé sorolhatóak.

Összességként megfigyelhető, hogy az esetek nagy többségében nem javasolták a kérelem teljesítését. Ennek leggyakoribb indokolása az, hogy a kérelmezők olyan adatokra, tényekre vagy körülményekre hivatkoznak, melyek eldöntése a bíróság hatáskörébe tartozik, nem a kegyelmi eljárás menetébe. A bíróság ugyanakkor a felsorolt okokat gyakran már a büntetés kiszabásakor figyelembe veszi – akár enyhítő körülményként –, így további engedmény megadását nem látják méltányolhatónak. A kérelem teljesítésére leginkább egészségügyi problémák esetén kerül sor, vagy más, különösen méltánylást érdemlő esetben.